

NEOMODERNISM IN THE HISTORY OF ROMANIAN LITERATURE

Roxana-Oana Mîndru

PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: The Romanian neo-modernism is a very complex literary and cultural movement that marked the middle of the 20th century. The complexity of this literary trend comes from his dual nature as both a connection with the modernism, whose continuity was broken by the socialist realism and as a reaction to the „proletcultist” movememt and thus a new orientation in literature. This study is an analysis of the current through a triple perspective: its influence in the re-definition of the very notion of literary history, its chronological aspect and the great literary and cultural figures that marked its existence. Throughout this study we will make some connections with the European and universal modernism and their various forms of manifestation. Ultimately, this study is an incursion in the ways the neomodernism shaped the Romanian literary history as well as in the ways the Romanian literary history gave birth to neomodernism as a literary current. At the same time, it offers a perspective over this current that is so originally Romanian.

Key words: Literary history, neomodernism, current, method, school

Adevărate mecanisme de reglaj şi de autoreglaj, prin care literatura îşi asigură propria evoluţie, curente artistice impun canoane, iar dacă pornim de la premisa că literatura înseamnă în primul rând expresie, formă, o anumită modelare a viziunii asupra lumii a scriitorilor, putem constata că „orice schimbare de canon e sinonimă cu o modificare substanţială a paradigmei formale a unei epoci, a posibilităţilor sale de reacţie la stimulii realului. Evoluţia literaturii române nu e, în consecinţă, decât o evoluţie a modalităţilor expresive, o reînnoire a tiparelor formale în uz la un moment dat. Fiecare epocă literară ne propune, simplificând oarecum lucrurile, o anumită paradigmă stilistică, ce se pliază, evident, pe un anume orizont de aşteptare al cititorului. E cert că există întotdeauna un decalaj sensibil între aşteptările publicului receptor

și oferta scriitorilor dintr-o anumită perioadă istorică dată, astfel încât orizontul de așteptare al publicului e mereu depășit, surclasat de proiectele estetice mai mult ori mai puțin novatoare”¹.

Neomodernismul românesc este indisolubil legat de poezie și de ceea ce criticii denumesc „Generația 60”. Șansa de a se face remarcată a Generației ’60 o constituie revista *Luceafărul*, mulți dintre scriitorii acestui grup ideologic debutând aici sau publicându-și în paginile ei unele dintre cele mai bune scrieri. „În contextul epocii, «Luceafărul» se adresează, în primul rând, tinerilor scriitori, atât titlul publicației, cât și al uneia dintre rubricile importante («Dintre sute de catarge», care se ocupa exclusiv de autorii începători) expunând manifest intenția de a așeza revista sub egida geniului eminescian. Printre autorii publicați aici, se numără șazeciștii: Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ion Gheorghe, Nicolae Velea, Fănuș Neagu, D. R. Popescu, Ioan Alexandru, Leonid Dimov, D. Țepeneag și alții”².

Cu alte cuvinte, este vorba despre acei autori, care „s-au născut cu puțin înainte de al Doilea Război Mondial, sau în timpul lui, și au început să publice în anii ’58, ’59, ’60 ai veacului trecut, întâi prin reviste și ieșind apoi cu primele volume”³.

Desigur, vorbim despre „o generație gata de ecloziune, după o perioadă aridă, generația numită pe bună dreptate, generația ’60, găsind toate porțile deschise”, cel puțin, la debutul acesteia. „Cei care le deschiseseră nu erau activiștii, ci scriitorii și, îndeosebi, criticii literari ai generației anterioare, dogmaticii anilor ’50. Aflați în posturi de conducere la reviste și edituri, ei au spart lacătele și colegii mei de generație, odată acceptați, s-au văzut încurajați prin toate mijloacele. Ei le-au prefătat cărțile de debut, le-au remarcat fiecare articol sau carte, le-au sărit în ajutor de câte ori i-au simțit periclitați”⁴.

Din păcate, însă, aceste semne timide de dezgheț nu vor avea viață lungă, întrucât insurecția anticomunistă din Ungaria, a cărei înăbușire Bucureștiul a sprijinit-o prompt, a creat „premisele revenirii la îngheț, ceea ce s-a și întâmplat chiar dacă nu brusc. Anul 1957 nu schimbă prea multe, dar 1958, 1959, 1960 reintroduc în România represiunea politică pe scară mare, cu arestări și procese ale intelectualilor, soldate cu ani mulți de închisoare, cu o dură campanie «antirevizionistă» și anticosmopolită. Cenzura, controlul de partid redevin drastice.

¹ Iulian Boldea, *Canonul literar. Limite și ierarhii*, în *Viața Românească*, nr. 3-4/2009, accesat la data de 4.11. 2015.

² <http://www.revistaluceafarul.ro/istoric.html/>, accesat la data de 4.11.2015.

³ Gabriel Dimisianu, *Generația mea în anii ’60*, în *România literară*, nr. 13 (2008), p. 7, accesat la data de 4.11.2015.

⁴ Nicolae Manolescu, *Cum se debuta la începutul anilor ’60*, în *Adevărul literar și artistic*, august 2011, p. 45, accesat la data de 4.11 2015.

(...) I-a fost dat generației mele să-și înceapă drumul literar tocmai atunci, în climatul revenirii brutale la îngheț ideologic, nevoită să se supună, pentru a se putea manifesta, rigorilor acestuia. Peste ani, rememorându-și începuturile poetice, Cezar Baltag va reflecta în termeni dramatici la cedările de atunci: «A fost prețul nemilos și pe care n-am încetat să-l regret niciodată, pe care a trebuit să-l plătesc, ca să-mi pot face auzită vocea»⁵.

Fie că este considerată de către unii o *falsă generație*, ea „nefiind o generație biologică, ci, mai degrabă, o generație estetică“, care a avut ocazia să se afirme, la începutul anilor 60, cert este că acest grup ideologic reușește să își traseze anumite principii solide și datorită criticilor, pentru că, să nu uităm, „optzeciștii nu au mari critici literari. Noi, șaizeciștii, am avut vreo șapte și îi enumăr, încă o dată, aici: Ion Negoitescu, Lucian Raicu, Matei Călinescu, Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Mircea Martin și au mai fost. Iată explicația generației noastre și a produselor noastre”⁶.

Așa cum „și în pictură și în muzică și în literatură, o generație de creatori fără critici nu e posibilă, toată literatura mare românească începe cu un mare critic, cu Maiorescu, trece prin Ibrăileanu la Iași, trece prin Lovinescu la București, Cioculescu și alții. Nu ar fi fost posibilă marea literatură modernă română, fără acești mari critici, fără acești evaluatori, chiar și formatori, vorbeam de Lovinescu ca formator al grupului de la «Sburătorul». Deci o carență gravă a generației 80 este că nu au profilat doi sau trei critici, cu excepția lui Cărtărescu erijat în critic”⁷.

Și, dacă pentru o literatură de calitate e nevoie de critici, atunci, cu siguranță, tot criticii sunt cei care organizează și sistematizează coordonatele unei epoci literare, stabilind ceea ce numim generic, *canonul* „o literatură fără constructe teoretice nu este numai cu neputință de studiat, dar și cu neputință de produs. Curente artistice nu sunt căsuțe taxonomice în care, ca într-un insectar, sunt ținuiți autorii [...], ci dominante umane, psihice și artistice având un dinamism propriu. [...] Curente furnizează autorilor nu numai atitudinea filozofică și estetică, ci și o ideologie, un instrumentar tehnic, un sistem de valori”⁸.

⁵Gabriel Dimisianu, *Op. Cit.*, p. 8.

⁶*O generație de creatori fără critici nu e posibilă*, Dialog cu Nicolae Breban, în *Convorbiri literare*, decembrie, 2007, p. 5, accesat la data de 4.11.2015.

⁷*Ibidem*, p. 6.

⁸Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, București, Editura Humanitas, 1999, pp. 309-310.

Pentru a ilustra dinamica și relieful schimbărilor de canon, în contextul literaturii române, Iulian Boldea readuce în discuție modernitatea, din prisma câtorva trăsături definitorii: „Modernitatea e un concept estetic ce conotează, în primul rând, corespondența dintre opera de artă și epoca în care ea este făurită, legătura strânsă, dar, în același timp atât de subtilă, dintre creația artistică și mediul social care o generează. Miza modernismului e, în primul rând, autenticitatea, consonanța dintre trăire și operă, dintre textul literar și emoția estetică. Evident, elementul novator, noutatea e principiul fundamental al modernismului, chiar dacă raportarea sa la tradiție trebuie mereu refăcută, în sensul că modernismul se exprimă pe sine, într-un mod naiv, *în termeni de opoziție* față de o tradiție anchilozantă, stagnantă, needificatoare. Modernismul e, așadar, o expresie a unui anumit radicalism de expresie și de conținut, el înglobând în sfera sa orientări literare precum simbolismul, expresionismul, imagismul etc.”⁹.

În completare, literatura europeană, care ghidează, în mod evident și necesar, literatura română, descrie întreaga paradigmă a *modernității* ca fiind o literatură care se conduce după principiul decanonizării, al inovației și al introspecției absolute. Orientarea noilor direcții în literatura europeană impune o mișcare de liberalizare masivă a actului creator; noua manieră de a face literatură reclamă tendința de manifestare a independenței auctoriale față de orice șabloane etice, estetice sau sociale cu rol coercitiv: „Această tendință de poziționare trimite, în aparență, la un spațiu cultural al nimănui, spațiu care înlocuiește o raportare a literaturii de tip tradițional la un sistem de repere bine delimitat, cu unul al vidului cultural, al absenței corespondențelor și al oricărui punct de referință. Ceea ce atrage în primă instanță atenția este vehemența cu care sunt negate întreaga literatură, conceptele-cheie după care aceasta s-a ghidat secole de-a rândul și tot ceea ce trimite la un *atunci*, care nu mai este în actualitate.” Întreaga paradigmă a modernității trebuie interpretată ca fiind premisă pentru postmodernitate. Dacă modernitatea anihilează și se opune, cu vehemență, într-un mod naiv, tradiției, crezând că o poate anula, sau chiar anulând-o, uneori, în schimbul unor elemente cu totul noi, de expresie și de conținut, postmodernitatea reconstruiește tradiția, fiind, totodată, o continuitate pentru modernitate¹⁰.

Cert este că întreaga critică pledează pentru un modernism prolific, al cărui vârf este perioada sa de sfârșit, *Generația '60*, care recuperează deșertul proletcultist, îmbogățindu-l.

⁹ Iulian Boldea, *Canonul literar. Limite și ierarhii*, în *Viața Românească*, nr. 3-4/2009, accesat la data de 4.11. 2015.

¹⁰ Cornel Ungureanu, *Geografie literară*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2002, p. 57.

Scriitorul postmodern trăiește, însă, oarecum „apăsător de povara secolelor anterioare, fiind conștient că totul a fost deja scris. El trebuie acum să *reinvestească* fragmentele culturale cu sens, potrivit sensibilității sale. El respinge mimesis-ul, preferând *jocul cu limbajul* și colajul de sintagme, de teme sau de motive din epocile literare apuse. Citatul ironic, jocul cu modelele prestigioase, parodiarea modelelor, dialogul intertextual, parafraza, indică presiunea livrescului asupra existenței. Granițele culturale, limitele genurilor și ale speciilor literare se anulează, literatura fiind înscenată, în mod ludic, fără tragism și fără inocență. Fragmentele, sintagmele, laitmotivele, atitudinile din texte venerabile sunt reasamblate și puse într-o nouă lume”. Și cum cea mai bună distincție posibilă care poate fi făcută în evidențierea unor elemente comune și de diferențiere, între modernism și postmodernism, o realizează poezia, redăm cuvintele lui Nicolae Manolescu din studiul *Despre poezie*: „Poezia modernă a fost cea dintâi care a respins trecutul în întregul său.”¹¹.

Paradigma culturală, atașată Generației '60, anticipată de Lăbiș și reprezentată, mai ales, de Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ioan Alexandru, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ion Gheorghe etc., este *neomodernismul*. Ioana Em. Petrescu include *neomodernismul* în marea paradigmă a postmodernismului, considerându-l drept perioada de *acomodare*, de *tranziție a postmodernismului*, care, cronologic, își are locul, în prima parte a acestuia. *Neomodernismul* ar fi integrat, astfel, *postmodernismului*, desigur, aducând unele caracteristici, în plus, în raport cu modernismului, caracteristici, care se vor concretiza, permanent, pe parcursul dezvoltării *postmodernismului*.

Promovând o nouă expresie artistică, îmbrăcată într-un limbaj surprinzător, uneori cu elemente suprarealiste și ermetice, alteori simplu, până la parodie și umor, *neomodernismul* sau etapa de tranziție, de început a *postmodernismului*, își propune să desființeze, până la anihilare, orice canon. Nonconformiștii reprezentanți ai acestui curent, anticipat într-o oarecare măsură de modernism, reușesc, prin frenezia proliferantă a actului creator, să îmbogățească limbajul cu noi lexeme – inventate sau reale, dar împrăștiate cu noi înțelesuri – precum și cu noi imagini, într-un cuvânt, cu o nouă retorică. Generația, marcată de nume precum: Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru, A. E. Baconski, Ileana Mălăncioiu, se îndepărtează de expresia proletcultistă, dominată de realismul socialist, care impunea o poezie de largă inspirație,

¹¹Nicolae Manolescu, *Despre poezie*, Editura Cartea Românească, București, 1987, p. 37.

poeme ample care *să cânte* transformările socialiste în industrie și agricultură, așa cum dicta partidul unic, comunist și clasa muncitoare în alianță cu țărănimea, o poezie lipsită de lirism, de sentimente, de filosofie. „Nu o dată, creația artistică românească a anilor '60 înfăptuiește un gest autosalvator de reluare a istoriei sale întrerupte abuziv de imixtiunea ideologiei staliniste și de proletcultism. De aici decurge o recuperare a substanței ei estetice printr-o mișcare de evoluție regresivă”¹².

S-ar putea spune că rolul neomodernismului este unul recuperator. Neomodernismul liricizează poezia, aducând esențiale transformări precum: expansiunea imaginației, luciditatea și fantezia, sensibilitatea și ironia, exotismul și confesiunea, elemente suprarealiste și ermetice, explorarea universului afectiv al omului contemporan, diversificarea formulelor artistice, preferința pentru metafora de toate tipurile, limbajul poetic surprinzător (Nichita Stănescu), limbajul simplu, ce implică parodia, umorul (Marin Sorescu), limbajul metaforic (Ana Blandiana), limbajul cu tonalități de imn (Ioan Alexandru).

De asemenea, la nivelul prozei, modernismul îi predă neomodernismului câteva principii solide: „... constatăm o mizare exacerbată pe autenticitatea actului relatării, pe transpunerea inovativă a acestuia într-un univers ficțional la a cărui decodificare accesul este, în aparență, restricționat. Originalitatea noilor forme de a realiza actul literar pare să facă apel exclusiv la interioritatea autorului, ignorând factorii extraliterari și propunând o literatură a însingurării și a non-apartenenței, o literatură care își este suficientă sieși, care nu comunică cu exteriorul. Aceste trimeri la o literatură a interiorizării dezvoltă o percepție limitativă a conceptului de literatură a unui anumit spațiu; în fapt, reducerea tuturor dimensiunilor noii literaturi la conceptul de originalitate, nu numai că anulează existența în plan teoretic a unor coordonate spațiale, dar are repercusiuni și asupra perceperii uneia sau a alteia dintre operele de mare importanță ale acestei epoci”¹³.

Jocul formei și al expresiei lingvistice, retrasarea unor noi elemente de prozodie, care să sugereze ideea, nu să o impună, toate acestea sunt caracteristici inițiate de modernitate, dar preluate și cultivate, cu grijă, prin eforturile neomoderniștilor. Nu sunt de neglijat, însă, grupurile literare, care lansează și promovează Generația '60. De asemenea, alături de *Luceafărul*,

¹²Laura Pavel, *Onirismul – între istoria literară și istoria politică*, în *Vatra*, nr. 10-11, 2007, p. 25, accesat la data de 4.11.2015.

¹³Cornel Ungureanu, *Op. Cit.*, p. 57.

intervine revista *Steaua*, precum și *Manifestul* Cercului literar de la Sibiu. Poezia neomodernistă nu poate fi înțeleasă, la adevărata ei dimensiune, dacă neglijăm rolul unor grupări ori al unor creatori ce au anunțat-o. În acest context, trebuie să subliniem importanța pe care a avut-o Cercul literar de la Sibiu și *Manifestul* acestuia, care îi formulează idealurile expresive și estetice, dar și însemnătatea în asumarea unui lirism novator, marcat de atracția spre cotidian, spre o viziune expresionist-simbolică a realității, a poezilor aparținând așa-numitei „generații a războiului”, Geo Dumitrescu și Ion Caraion, sau a unui poet ce ilustrează cu strălucire neomodernismul, pe latura sa fantast-vizionară, Emil Botta. De asemenea, un rol important în redefinirea lirismului românesc postbelic l-a avut mișcarea de avangardă, continuată mai ales în varianta sa suprarealistă, reprezentată de autori altfel, destul de diferiți ca formulă și viziune poetică. O primă încercare de redefinire a liricului, la sfârșitul epocii proletcultiste, o reprezintă mișcarea din jurul revistei *Steaua*. Poeți precum A.E. Baconsky, Victor Felea, Aurel Rău, Aurel Gurghianu își propun și, în bună măsură, izbutesc să regăsească esența lirismului, refăcând legăturile – brutal suspendate de dogmatismul proletcultist – cu marea tradiție a literaturii interbelice. Regăsirea din interior a lirismului (Petru Poantă) se produce mai întâi în spațiul pastelului, în care are loc o mutație semnificativă; peisajul nu mai e un mediu artificializat, un cadru exterior, el e absorbit în țesătura poemului de către o gândire poetică ce participă la avatarurile cosmosului. De altfel, și spațiul poetic se diversifică, producându-se o alternanță dihotomică a deschiderii spre ilimitat și a claustrării¹⁴.

Conceptul de *generație*, pe care îl considerăm esențial de consemnat, a fost propus, inițial, de către Albert Thibaudet, „fiind utilizat pentru «decuparea» epocilor din istoria unei literaturi, și care, căzut în desuetudine, la un moment dat, cunoaște astăzi șansa relansării. Prezent tot mai des în discursul critic, s-ar putea să fie din nou util. Dar nu în felul în care îl gândea criticul francez. Thibaudet lega generația literară de aceea biologică și aprecia că ea se întinde pe 33 de ani, calculând, așadar, trei în fiecare secol. La noi, Al. Piru a fost un partizan fidel al ideii”¹⁵.

Vorbim despre generația literară, excluzând, din cadrul acesteia, cititorul, care nu este condiționat de apartenența scriitorilor la o anumită generație. Generația literară este, mai degrabă, un aspect ce ține de istorie și de critică literară, la noi, Tudor Vianu fiind cel care „a

¹⁴Iulian Boldea, Ana Blandiana. *Revelațiile poeziei*, în *Revista Limba Română*, nr. 7–8, anul XX, 2010, p. 57, accesat la data de 4.11.2015.

¹⁵Nicolae Manolescu, *Generație literară*, în *România literară*, nr. 2, 2000, p. 5, accesat la data de 4.11.2015.

vorbit despre generația de creație, cu alte cuvinte, despre acel aer de epocă definitoriu pentru temele și pentru stilistica operelor datorate unei comunități de vârstă”¹⁶.

Tabloul generațiilor, realizat de Al. Piru, în *Discursul critic*, alătură generațiile literare la cele biologice, realizând grupări, întinse pe etape de 33 ani. Astfel, cea dintâi generație ar fi cea născută în anul 1830, fiind cea a *pașoptiștilor*, cea de-a doua ar debuta în anul 1863, odată cu apariția *Junimii* și a maioreșcianismului, ea fiind consacrată *marilor clasici*, cea de-a treia, mult mai diversificată și mai complexă decât primele două, începe în 1893, fiind coagulată în jurul *Sămănătorului*, a *Vieții românești*, sau a *Literatorului*. La început de secol XX, după războiul din 1919, se conturează generația *modernismului pragmatic*, numită, în mod curent, a *interbelicilor*, reprezentată fiind de Tudor Arghezi, Liviu Rebreanu, Al. Philippide, Eugen Lovinescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Lucian Blaga, Ion Pillat, Mateiu Caragiale, Ion Vinea, Ion Barbu, George Călinescu, Mircea Eliade, Emil Botta, Zaharia Stancu, Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu etc.. Cea de-a cincea generație ar fi cea constituită din 1948, mai precis, după cel de-al Doilea Război Mondial, care durează tot 33 de ani, și care se consolidează la începutul deceniului șapte, căreia îi revine și misiunea de a se sincroniza cu mișcarea literară europeană, asemenea generației precedente, de altfel, dar și de a reînnoia legătura cu valorile antecesorilor, lucru pe care moderniștii nu îl realizează, ci, dimpotrivă, se opun lui, aceasta fiind generația '60. Acestea îi urmează *valul anilor '70*, grupat sub forma *mișcării oniriste*, reprezentată de Eugen Jebeleanu, Dan Deșliu, Dumitru Țepeneag, Leonid Dimov, Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, Costache Olăreanu etc.. Interesant e că „ritmul de succesiune al generațiilor nu e regulat, el având tendința de a se iuți în secolul XX, când generațiile par să se succedă la intervale mai scurte (de 20 sau chiar de 15 ani)”¹⁷.

Desigur, această clasificare a generațiilor, realizată de către Al. Piru, se oprește aici, esențial fiind, însă, că „definiția generației literare este, acum, în zilele noastre, dependentă mai puțin de perioadele de timp în care scriitorii au trăit (deși, firește, nu le putem elimina din discuție) și mai mult de identificarea unor paradigme diferite și de predominanța unora dintre ele, în condițiile unei succesiuni dificile, cu suprapuneri multiple. Punctul esențial (și care îngroapă definitiv viziunea biologistă asupra conceptului de generație) constă în aceea că, nefiind naturală,

¹⁶*Ibidem*, p. 5.

¹⁷Mioara Apolzan, *apud* Nicolae Manolescu, *Generație literară*, în *România literară*, nr. 2/ 2000, p. 5, accesat la data de 4.11.2015.

ștafeta generațiilor literare implică omologarea critică, fie și postfactum, a dominantei. Istoria literară a încetat să mai fie privită ca un șir natural de autori, de opere și de contexte, reflectat în oglinda istoriografiei, ca vițelul în apă. Lucrurile par astăzi să stea exact pe dos. Istoriografia dă naștere istoriei literare, a cărei *realitate* este produsul unor concepte. Cum ar fi chiar cel de generație literară: istoricii literari nu mai caută generații reale în intervale obiective de timp, ci determină aceste intervale prin aplicarea conceptului lor de generație ca paradigmă dominantă”¹⁸.

În perioada postbelică, ideea de *generație* s-a dezvoltat și prin tratarea separată a patru tipuri de literaturi: *oportunistă*, *subversivă*, *disidentă*, *evazionistă*. *Literatura oportunistă* este literatura de partid, conformă dogmelor propagandistice, reprezentată prin M. Beniuc, Adrian Păunescu, Corneliu Vadim Tudor, Zaharia Stancu, Titus Popovici, Eugen Barbu, Dumitru Popescu etc.. Temele și motivele abordate sunt subordonate acelorași clișee de expresie, putând spune, astfel, că avem de-a face cu o falsă literatură, cu victorii intens popularizate, o literatură îndoctrinată, idilică și festivă. *Literatura subversivă* reprezintă o deviație de la linia oficială, deviația aceasta fiind mascată, însă, în metafore și parabole, cu un fel de protest abia schițat, o dizidență, pe jumătate sau pe sfert, atât cât permitea cenzura. Dintre reprezentanți, îi putem numi pe Marin Preda – o parte a prozei, Augustin Buzura, Ion Caraion, Marin Sorescu, Nicolae Breban, D. R. Popescu, Constantin Țoiu, George Bălăiță, Octavian Paler, Gabriela Adameșteanu, Teodor Mazilu, Ileana Mălăncioiu, Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Nicolae Steinhardt, Alexandru Paleologu etc.. *Literatura disidentă* are o atitudine deschis opoziționistă față de puterea comunistă, experiențele interne ale protestului, sfârșind în închisoare sau în exil: Paul Goma, Dorin Tudoran, Ion Negoïtescu, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca etc. „Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Ion Negoïtescu au scris, în exil, *Istории ale literaturii române*, uneori, prin consecvență foiletonistică, alteori, prin voință de sintetizare, ei au afirmat o bună înțelegere a contextului european. Percepția înaltă și cuprinderea globală nu exclud participarea subiectivă. Critici literari, esești, filosofi, Virgil Ierunca, Ion Negoïtescu, Monica Lovinescu nu sunt mai puțin admirabili scriitori, definind, fiecare în parte, o literatură a exilului. Structura polemică a operei lor îi așează între marii luptători ai culturii române. Iar intransigența polemică, radicalismul, definesc un tip de autoritate.”¹⁹.

¹⁸*Ibidem*, p. 5.

¹⁹Cornel Ungureanu, *La Vest de Eden*, Editura Amacord, Timișoara, 1995, p. 9.

Literatura evazionistă este indiferentă la problemele politice, tatonează căile estetismului, dintre reprezentanți, amintindu-i pe Ștefan Augustin Doinaș, Ștefan Bănulescu, pe oniriștii Leonid Dimov, Dumitru Țepeneag, pe intelectualiștii ironici și livrești, precum Mircea Horia Simionescu, sau pe textualiștii generației '80.

Ultimele trei tipuri de *literaturi* marchează ceea ce numim perioada neomodernistă și postmodernistă de început, adică *Generațiile '60 – '80*. Implicarea intelectualității românești, în războiul contra *revoluției culturale*, are să reprezinte unul dintre momentele de maximă importanță, care intervin în salvarea de negura depărtării de cultură. Firește, „un intelectual are datoria să se implice în felul lui, fiecare în felul său.”, cum afirma Octavian Paler, într-un interviu postdecembrist, acordat revistei „Orizont”, încurajând astfel evadarea din letargia indiferenței față de aproape. Este teoria salvării națiunii prin cultură²⁰.

Cultura, însă, își are propriile constante, diferite, uneori, de constantele unei epoci, ale unei generații sau ale unei ideologii, pentru că, așa cum Nichita Stănescu remarcă: „părerea mea este că poetul nu are o epocă a lui; epoca își are poezii ei și, în genere, epoca își vede singură poezii”. Observăm deci că neomodernismul e greu de definit atât din punct de vedere cronologic dar și tipologic datorită apropierei acestuia de modernism dar și a condițiilor istorice și politice ale epocii care fac dificilă separarea acestuia de modernism.

În multe privințe, neomodernismul e de fapt o recuperare a modernismului, considerat pierdut de către generațiile de autori care îl definesc. Astfel din perspectiva influenței istoriei literare și a perspectivei acesteia asupra curentului propriu zis, observăm că este greu să plasăm limitele cronologice dar și specifice ale acestuia. Opiniile criticilor și istoricilor literari cu privire la ce constituie sau face parte sau nu din neo-modernism diferă foarte mult. Generația poetică 60 este în general considerată ca reprezentând neomodernismul, iar una din perspectivele asupra cărora se pun de acord aproape toți teoreticienii și istoricii literari e aceea că neomodernismul a reprezentat deopotrivă o reacție la proletcultism și o recuperare a modernismului, un curent considerat net superior, datorită orientării sale spre valoarea operei și a ignorării în general a aspectelor politice și sociale ale unei epoci.

Din cealaltă perspectivă, cea a influenței curentului asupra redefinirii conceptului de istorie literară, aceasta nu este una majoră. Istoria literară continuă să se scrie după modelele

²⁰*Orizont*, nr. 17/ 1993, art. *A spera, a-ți aminti*, interviu cu Octavian Paler, realizat de Veronica Balaj, cu prilejul lansării în Timișoara a cărții *Don Quijote în Est*, 6 august 1993, p. 1, accesat la data de 4.11.2015.

institute de Eugen Lovinescu și George Călinescu, diferența fiind una de atitudine, nu neapărat de concept.

Dintre figurile marcante ale neomodernismului se remarcă cea a criticului și istoricului literar Ion Negoîțescu al cărui nume se leagă de Cercul Literar de la Sibiu, unul din centrele de bază ale neomodernismului românesc, al cărui manifest este considerat în general punctul clar de ruptură cu proletcultismul și revenirea la un nou modernism literar, fără coloratură sau implicare politică de nici un fel. Opera sa este însă incompletă și fragmentară din cauza disidenței sale politice, a deselor ciocniri cu regimul comunist și a perioadelor de închisoare, datorate atât atitudinii sale sfidătoare la adresa regimului cât și orientării sale sexuale pe care nu se ferea să o exprime public. Criticul Alex. Ștefănescu îi compară opera cu o „cameră răscolită de Securitate”. Stilul critic și istoric al lui Negoîțescu este oarecum similar cu cel al lui G.Călinescu, a cărui opere literare vor face și obiectul analizelor sale critice. Este de remarcat la I. Negoîțescu procedeul deconstrucției operelor pentru a le reansaambla apoi într-un nou monument de sens²¹.

Un caz aparte este cel al lui Eugen Simion și Mircea Martin, criticii deveniți pe lângă istorici și teoreticieni literari. Cu Matei Călinescu și Lucian Ralea se deschide o nouă perspectivă, a unei istorii literare critice de tip nou, realizată pe baza unor observații atente ale operei și autorului, un fenomen de deconstrucție și decontextualizare.

Un alt caz special este cel al lui Nicolae Manolescu, care deși debutează în 1966 cu ale sale *Lecturi Infidele*, marcând un nou punct în istoria literară românească, este de asemenea unul dintre organizatorii Cenaclului de Luni, în jurul căruia se va cristaliza nucleul postmodernismului românesc. Cu Nicolae Manolescu se face deci trecerea de la neomodernism la postmodernism.

Bibliografie

1. Antologie; *Antologia criticilor romani* de la T. Maiorescu la G. Călinescu, volumul II, Editura Eminescu, București, 1973.

²¹Alex Ștefănescu, „Ion Negoîțescu”, în *Convorbiri Literare*, mai 2005, accesat la data de 4.11.2015.

2. Apolzan, Mioara, *apud* Nicolae Manolescu, *Generație literară*, în *România literară*, nr. 2/2000, accesat la data de 4.11.2015.
3. Boldea, Iulian, *Ana Blandiana. Revelațiile poeziei*, în *Revista Limba Română*, nr. 7 – 8, anul XX, 2010, accesat la data de 4.11.2015.
4. *Idem*, *Canonul literar. Limite și ierarhii*, în *Viața Românească*, nr. 3-4/2009. Accesat la data de 4.11. 2015
5. *Idem*, *Estetică generală*, Editura Universității „Petru Maior”, Tîrgu Mureș, 2007.
6. *Idem*, *Tendințe actuale în teoria literară*, Editura Universității „Petru Maior”, Tîrgu Mureș, 2009.
7. Călinescu, George, *Clasicism, Romatism, Baroc*, în G. Călinescu, M. Călinescu, Adrian Marino, Tudor Vanu, *Clasicism, Baroc, Romatism*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1971.
8. *Idem*, *Sensul Clasicismului în Principii de estetică*, Editura pentru Literatură, București, 1968.
9. Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, București, Editura Humanitas, 1999.
10. Cernat, Paul, *Pentru o nouă istorie a modernismului literar românesc I-II*, în *Observatorul Cultural*, nr. 474 din mai 2009, accesat la data de 3.11.2015.
11. Derrida, Jacques, *Diseminarea*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997.
12. Dimisianu, Gabriel, *Generația mea în anii '60*, în *România literară*, nr. 13/2008, accesat la data de 4.11.2015.
13. Lefter, I. B., *Recapitularea modernității. Pentru o nouă istorie a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2001.
14. Manolescu, Nicolae, *Cum se debuta la începutul anilor '60*, în *Adevărul literar și artistic*, august 2011, accesat la data de 4.11.2015.
15. *Idem*, *Despre poezie*, Editura Cartea Românească, București, 1987.
16. *Idem*, *Generație literară*, în *România literară*, nr. 2, 2000, accesat la data de 4.11.2015.
17. Marino, Adrian, *Introducere în critica literară*, Editura AIUS, București, 2009.
18. *O generație de creatori fără critici nu e posibilă.*, Dialog cu Nicolae Breban, în *Convorbiri literare*, decembrie, 2007, accesat la data de 4.11.2015.

19. Omăt, Gabriela, *Modernismul literar românesc în date (1880-2000) și texte (1880-1949)*, vol. I, Editura Institutului Cultural Român, București, 2008.
20. *Orizont*, nr. 17/ 1993, art. *A spera, a-ți aminti*, interviu cu Octavian Paler, realizat de Veronica Balaj, cu prilejul lansării în Timișoara a cărții *Don Quijote în Est*, 6 august 1993, accesat la data de 4.11.2015.
21. Pavel, Laura, *Onirismul – între istoria literară și istoria politică*, în *Vatra*, nr. 10-11, 2007, accesat la data de 4.11.2015.
22. Poescu, Dan, *Modernismul românesc în perioada interbelică*, în *Răsunetul*, 29 mai 2012, accesat la data de 3.11.2015.
23. Rogozanu, C., *Cronica literară: O combinație rară. Note la un desant editorial*, în *România literară*, Nr. 34/2001, accesat la data de 3.11.2015.
24. Simuț, Ion, *Critica de tranziție*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996.
25. *Idem*, *Istorie Literară: Un concept integrator al modernismului românesc*, în *România Literară*, nr. 38/2005, accesat la data de 3.11.2015.
26. Ștefănescu, Alex, *"Ion Negoițescu"*, în *Convorbiri Literare*, mai 2005, accesat la data de 4.11.2015.
27. Tiutiuca, Dumitru, *Pentru o nouă teorie literară*, Editura Timpul, București, 2005.
28. *Idem*, *Postmodernismul* în *Revista Limba Română*, nr. 1-3/anul XVI-2006, accesat la data de 4.11.2015.
29. Ungureanu, Cornel, *Geografia literară*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2002.
30. *Idem*, *La Vest de Eden*, Editura Amacord, Timișoara, 1995.
31. Wellek, René; Warren, Austin, *Teoria literaturii*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1967.
32. <http://www.revistaluceafarul.ro/istoric.html/>, accesat la data de 4.11.2015.